

Telling Zwerfjongeren Aantallen op basis van definitie 2010

Enschede, 12 mei 2011
KB/11/1235/tzwj

drs. Katleen Brummelhuis
ir. Lambert Drouven

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
1. Inleiding	5
1.1 Vraagstelling	5
2. Aanpak onderzoek	7
2.1 Fase 1: Voorbereiding telonderzoek	7
2.2 Fase 2: Telonderzoek onder centrumgemeenten	7
2.3 Fase 3: Aanvullend onderzoek ter verificatie	9
3. Resultaten - feitelijk dakloze jongeren	10
3.1 Respons gegevensverzameling	10
3.2 Analyse data	11
3.4 Aantallen feitelijk dakloze jongeren	12
4. Resultaten - residentiële zwerfjongeren	14
4.1 Voorzieningen in relatie tot de nieuwe definitie	14
4.2 Aantal plaatsen voor zwerfjongeren	15
5. Totaal aantal zwerfjongeren	18
5.1 Opmerkingen bij gepresenteerde cijfers	19
5.2 Vergelijking voorgaande telonderzoeken	19
Bijlage 1. Format vragenlijst gemeenten	21
Vragenlijst zwerfjongeren	21
Bijlage 2. Aantal plaatsen voor zwerfjongeren conform definitie	27
Bijlage 3. Aantal plaatsen voor zwerfjongeren in voorzieningen met RIBW-erkenning	29
Bijlage 4. Twee voorbeelden van voorziening begeleid wonen	31
Bijlage 5. Aantal feitelijk dakloze zwerfjongeren conform definitie	32

Samenvatting

Van november 2010 tot half februari 2011 heeft bureau HHM een telonderzoek uitgevoerd naar het aantal zwerfjongeren conform de nieuwe definitie van zwerfjongeren. De nieuwe definitie luidt als volgt:

“Zwerfjongeren zijn feitelijk of residentieel daklozen onder de 23 jaar met meervoudige problemen.”

Doel van het onderzoek was inzicht te krijgen in de volgende aantallen:

- feitelijk dakloze jongeren;
- residentieel dakloze jongeren in specifieke voorzieningen voor zwerfjongeren;
- residentieel dakloze jongeren in volwassenen voorzieningen (MO).

Bovenstaande aantallen moesten betrekking hebben op de nieuwe definitie van zwerfjongeren.

De aanpak van dit telonderzoek bevat in het kort de volgende onderdelen:

- Een format voor gegevensaanlevering door centrumgemeenten.
- Een aanvullende belronde bij gemeenten en voorzieningen (opvanginstellingen voor zwerfjongeren) om ontbrekende cijfers aan te vullen en ingediende cijfers te verifiëren.
- Schatting van het landelijk aantal zwerfjongeren (op peildatum en qua jaarlijkse doorstroom). Hierbij wordt uitgegaan van de meest betrouwbare cijfers en de inwoneraantallen van regio's.

Respons

In totaal leverden 41 centrumgemeenten gegevens aan over het aantal feitelijk en residentieel dakloze jongeren in hun regio. We hebben alle gegevens beoordeeld op bruikbaarheid en betrouwbaarheid. Bruikbaarheid had te maken met de leeftijds-categorieën die gemeenten hanteerden en het type voorzieningen dat ze bij ons meldden. De betrouwbaarheid had te maken met de wijze en het tijdstip waarop de data werden verzameld.

Feitelijke aantallen

Van 11 centrumgemeenten ontvingen we betrouwbare en bruikbare gegevens over het aantal feitelijke dakloze jongeren op een peildatum. Van 13 centrumgemeenten ontvingen we cijfers van feitelijk dakloze jongeren voor een geheel jaar.

Residentiële aantallen

De residentiële aantallen hebben we zowel inzichtelijk gemaakt via centrumgemeenten als via opvanginstellingen. Een aanzienlijk aantal van deze opvangvoorzieningen heeft zowel subsidie als instelling voor maatschappelijke opvang als (ten dele) een erkenning van het zorgkantoor voor het leveren van de functie verblijf (ZZP) als een RIBW. Gelet op de huidige definitie, waarbij in de toelichting staat dat het gaat om mensen die zijn ingeschreven bij een instelling voor maatschappelijke opvang, zouden we de RIBW plaatsen niet mee moeten nemen. Echter, omdat de cliëntgroep qua profiel identiek is aan zwerfjongeren in een volledig gemeentelijk gefinancierde zwerfjongerenopvang, presenteren we in dit rapport wel beide cijfers.

Resultaten

De betrouwbare en bruikbare cijfers geëxtrapoleerd naar heel Nederland komen uit op de aantallen in tabel 1. In deze tabel zijn de cijfers afgerond op tientallen omdat de gegevens niet volledig betrouwbaar zijn.

	Geëxtrapoleerd voor heel Nederland op basis van betrouwbare en bruikbare data gemeenten (N=24)
Feitelijk peildatum	3.250
Feitelijk jaarbasis	7.100
	Zuiver cf. definitie
Residentieel peildatum	370
Residentieel jaarbasis	880
Totalen feitelijk + residentieel	Zuiver cf. definitie
Totaal peildatum	3.620
Totaal jaarbasis	7.980

Tabel 1. Aantal zwerfjongeren in Nederland

Voor alle duidelijkheid, wanneer we op een willekeurig moment zouden tellen hoeveel zwerfjongeren er op die dag zijn in Nederland, dan schatten we dit aantal op 3.620. Als we over een heel jaar (2010) moeten schatten hoeveel zwerfjongeren er waren dan schatten we dit aantal op 7.980.

In de praktijk is de telling naar het aantal zwerfjongeren complexer gebleken. We zien dat veel voorzieningen voor zwerfjongeren een RIBW-erkenning hebben aangevraagd. In deze instellingen verblijven zwerfjongeren op zowel MO-plaatsen als op AWBZ-plaatsen. Het totaal aantal zwerfjongeren (feitelijk en residentieel) inclusief verblijf in voorzieningen met RIBW-erkenning in Nederland schatten we op 4.050 op peildatum en 9.000 op jaarbasis.

1. Inleiding

Het ministerie van VWS heeft in 2010 met betrokken partijen gewerkt aan een bijgestelde definitie van zwerfjongeren. De definitie werd in juni 2010 aangeboden aan de Tweede Kamer en luidt als volgt:

“Zwerfjongeren zijn feitelijk of residentieel daklozen onder de 23 jaar met meervoudige problemen.”

Hierop is een toelichting uitgewerkt waarin de definitie verder wordt scherpgesteld en afgebakend (zie hoofdstuk 5).

De Algemene Rekenkamer verrichtte sinds 2002 onderzoek naar de opvang van zwerfjongeren. Een belangrijke reden hiervoor is dat zwerfjongeren in beleid vaak tussen wal en schip vallen, omdat zij zorg en aandacht nodig hebben op het grensvlak van jeugdzorg en maatschappelijke opvang. Voor een effectieve aanpak van de problematiek van zwerfjongeren is onder andere informatie nodig over het aantal zwerfjongeren per jaar, feitelijk (geschat) en residentieel (geteld), en inzicht in het aantal benodigde plaatsen per type voorziening. De Algemene Rekenkamer heeft sinds 2002 meerdere malen een landelijk beeld van het aantal zwerfjongeren gegeven.

Eind 2010 is aan bureau HHM de vraag gesteld om het aantal zwerfjongeren te tellen volgens de aanpak die de Algemene Rekenkamer in vorige jaren hanteerde, echter conform de nieuwe definitie van zwerfjongeren.

1.1 Vraagstelling

Vooruitlopend op registratie via de Monitor Maatschappelijke Opvang wil het ministerie van VWS, om de Tweede Kamer te informeren, weten hoeveel zwerfjongeren er in 2010 zijn uitgaande van de nieuwe definitie.

De vraag die het ministerie van VWS ons heeft gesteld, luidt als volgt: “Voer onderzoek uit naar het aantal zwerfjongeren en het aantal opvangplekken en maak daarbij gebruik van de aanpak die de Algemene Rekenkamer in vorige jaren hanteerde.” De aanpak van de Algemene Rekenkamer bestond in de kern uit de volgende onderdelen:

- Een belronde langs alle 43 centrumgemeenten voor (een schatting van) het aantal zwerfjongeren.
- Een belronde in de sector (opvanginstellingen voor zwerfjongeren) voor het aantal opvangplekken voor zwerfjongeren.
- Het - indien beschikbaar - opvragen van bewijsmateriaal om daaruit aantallen af te leiden.

De uitvoering van het onderzoek heeft de volgende doelstellingen:

1. Introductie van de nieuwe definitie bij gemeenten en instellingen.
2. Inzicht in de aantallen zwerfjongeren conform de nieuwe definitie en het aantal opvangvoorzieningen en plaatsen voor deze doelgroep.

Daar waar geen zekerheid kan worden verkregen op basis van registratiemateriaal, mogen we genoegen nemen met een schatting van de aantallen zwerfjongeren. Dit betreft voornamelijk de feitelijk dak- en thuisloze zwerfjongeren.

2. Aanpak onderzoek

De aanpak van dit onderzoek bestaat uit 3 fasen:

Fase 1. Voorbereiding telonderzoek.

Fase 2. Telonderzoek aantal zwerfjongeren en opvangplaatsen onder centrumgemeenten.

Fase 3. Aanvullend onderzoek onder gemeenten (eventueel regiogemeenten) en instellingen voor opvang van zwerfjongeren om aan de ene kant de op te leveren data van fase 2 aan te vullen en aan de andere kant een uitspraak te kunnen doen over de betrouwbaarheid van deze data.

2.1 Fase 1: Voorbereiding telonderzoek

In de eerste fase van het onderzoek wilden we een aantal zaken bereiken:

- De nieuwe definitie verspreiden onder centrumgemeenten en het onderzoek aankondigen.
- Overzichten met instellingen voor zwerfjongeren verkrijgen via Stichting Zwerfjongeren Nederland en de Federatie Opvang (FO).
- Een format uitwerken voor de telling in fase 2.

We zijn het onderzoek gestart met een brief naar alle centrumgemeenten waarin de definitie is opgenomen zoals deze aan de Tweede Kamer is aangeboden en waarin we het telonderzoek aankondigden. We zochten daarnaast contact met de Stichting Zwerfjongeren Nederland en de Federatie Opvang om zicht te krijgen op instellingen met opvangplaatsen voor zwerfjongeren. Verder werkten we in de voorbereidingsfase een format uit voor centrumgemeenten voor de uitvoering van fase 2.

We hebben een Excel-format ontwikkeld als instrument voor gegevensverzameling onder de centrumgemeenten. De indeling en toelichtingen van dit format maken het mogelijk om een gemeenteambtenaar stap voor stap mee te nemen in de data waar we naar op zoek zijn. Gemeenten konden hun gegevens invoeren en het ingevulde format per e-mail terugsturen.

2.2 Fase 2: Telonderzoek onder centrumgemeenten

In de tweede fase van het onderzoek wilden we van alle gemeenten een zo volledig en betrouwbaar mogelijk overzicht krijgen van het aantal zwerfjongeren. Het aanwezige aantal zwerfjongeren per regio van de centrumgemeente hebben we opgevraagd naar drie subgroepen:

1. residentieel in specifieke 24-uurs opvang voor jongeren (inclusief crisisopvang) voor zwerfjongeren;
2. residentieel in gewone maatschappelijke opvang voor volwassenen (24-uurs opvang inclusief crisisopvang);
3. feitelijke daklozen die worden geregistreerd door partijen die signaleren, waaronder voorzieningen voor dag- en nachtopvang, politie, maatschappelijk werk, BJZ, jeugdzorg, MEE, GGD, instellingen voor verslavingszorg, gemeentelijke loketten en dergelijke.

Daarnaast hebben we centrumgemeenten gevraagd naar het aantal opvangvoorzieningen en het aantal plaatsen voor de gedefinieerde doelgroep.

Wij beschikten - voor het uitzetten van bovenstaande vragen - reeds over een bestand met namen, e-mailadressen en telefoonnummers van beleidsambtenaren MO/VO van de centrumgemeenten.

Nadat de brief aan de centrumgemeenten (zie fase 1) was verstuurd, verstuurd we vervolgens per e-mail het Excel-format waarin de vragenlijst was verwerkt. Zie bijlage 1 voor een overzicht van het complete format.

Voor het grootste deel van de gemeenten hebben we in de twee weken daaropvolgend (voor enkelen later) telefonisch contact gehad om een toelichting op de definitie en de vraagstellingen te geven. Op basis van deze contacten konden we tevens inschatten in hoeverre gemeenten de informatie tijdig konden aanleveren.

Bij de vraagstelling over het aantal feitelijk dakloze jongeren wisten we bij aanvang van het onderzoek dat we deze cijfers niet exact van elke gemeente zouden krijgen. Gegevens van gemeenten die al enkele jaren een adequate signalering van feitelijk dak- en thuisloze jongeren kennen, zijn betrouwbaarder dan gegevens van gemeenten waarin minder is georganiseerd om zicht te hebben op de doelgroep. We wilden daarom ook weten op welke wijze men cijfers verzamelt en hoe recent de gegevens zijn. Om een inschatting te krijgen van de betrouwbaarheid van deze cijfers vroegen we de gemeenten:

- of er recentelijk een schatting is gemaakt van het aantal feitelijk dakloze jongeren en of zij dat structureel bijhouden;
- hoeveel feitelijk dakloze jongeren geregistreerd zijn in de voorzieningen voor dag- en nachtopvang;
- welke organisaties¹ in hun gemeente zicht hebben op feitelijk dakloze jongeren en de aantallen die daar bekend zijn. Als er een centrale signalering en registratie in de gemeente bestaat, hoeft dit niet per instelling te worden opgevraagd vanwege risico op dubbelingen;
- of zij weten of de informatie over feitelijk dakloze jongeren zonder dubbelingen is.

Na het uitzetten van het format bewaakten we de binnenkomende resultaten. Wanneer de data hiertoe aanleiding gaf zochten de onderzoekers contact met de beleidsambtenaren om de ingevulde data te bespreken en te verifiëren of men de juiste definitie van zwerfjongeren hanteerde.

We planden gedurende de monitorperiode belrondes onder beleidsambtenaren die tot dan toe nog geen gegevens hadden aangeleverd. Gemeenten hadden hierdoor ook de mogelijkheid om aan te geven van welke instellingen men geen cijfers heeft of bij welke instellingen men vraagtekens plaatst bij de juistheid van de gegevens. Deze instellingen benaderden wij in fase 3.

¹ We denken hierbij aan organisaties met een signaalfunctie, zoals de GGD, het Algemeen Maatschappelijk Werk (AMW), Opvangorganisaties (inclusief RIBW's), Bureau Jeugdzorg, Jeugdzorginstellingen, Politie, Gemeentelijke loketten, MEE, Instellingen voor verslavingszorg, Maatschappelijk werk, GGZ-instellingen.

2.3 Fase 3: Aanvullend onderzoek ter verificatie

In de derde fase van het telonderzoek wilden we inzicht krijgen in 'blinde vlekken' en de aantallen die centrumgemeenten noemden steekproefsgewijs verifiëren bij instellingen.

In de voorbereidingsfase vroegen we lijsten op met instellingen voor zwerfjongeren bij de FO en Stichting Zwerfjongeren Nederland. We hebben deze lijsten gebruikt om gegevens rechtstreeks bij de instellingen op te vragen als de gemeente geen cijfers kon aanleveren. Daarnaast belden we instellingen om cijfers en aantal opvangplaatsen voor de doelgroep te verifiëren.

Wanneer gemeenten instellingen voor zwerfjongeren noemden die niet in de overzichten van de FO en de Stichting Zwerfjongeren Nederland voorkwamen, koppelden wij deze terug naar zowel de FO als de Stichting Zwerfjongeren Nederland.

De resultaten wilden we vergelijken met de resultaten in de meest recente rapportage van de Algemene Rekenkamer. Per gemeente een vergelijking maken van de aantallen in beide onderzoeken bleek binnen dit onderzoek² niet mogelijk vanwege de volgende zaken:

- De Algemene Rekenkamer kon niet per gemeente aangeven of zij de oude definitie juist hadden toegepast voor het aanleveren van de cijfers.
- Uit de beschikbare overzichten van de Algemene Rekenkamer per gemeente konden wij niet afleiden welke cijfers op peildatum waren en welke op jaarbasis.
- Het was in de cijfers van het rapport van 2007 niet bekend welke gemeenten voor de hele regio hadden aangeleverd en welke gemeenten alleen voor de centrumgemeente.
- Het wisselde per gemeente of zij alleen de feitelijk aantallen dakloze jongeren of ook residentiële zwerfjongeren hadden aangeleverd.

² De Algemene Rekenkamer zou deze zaken in het bronmateriaal kunnen nagaan, maar dit is erg arbeidsintensief.

3. Resultaten - feitelijk dakloze jongeren

3.1 Respons gegevensverzameling

We vroegen gemeenten naar het feitelijk aantal dakloze zwerfjongeren op peildatum 1 juli 2010. Echter, gemeenten konden lang niet altijd de cijfers op peildatum aanleveren. Totaal leverden 41 van de 43 centrumgemeenten gegevens bij ons aan. Twee centrumgemeenten konden geen gegevens aanleveren. Een deel van de centrumgemeenten (21) gaf cijfers over een heel jaar en een ander deel (20) op een peildatum. Deze aantallen presenteren we in tabel 2.

Aanlevering	Aantal centrumgemeenten
Jaarbasis	21
Peildatum	20
Totaal	41

Tabel 2. Totaal aantal gemeenten aangeleverd op jaarbasis en op peildatum

De 41 centrumgemeenten gaven al dan niet met behulp van het door ons opgestelde format weer op welke wijze zij hun gegevens hadden verzameld. Een overzicht van de wijze van gegevensverzameling geven we in tabel 3 weer.

Wijze van gegevensverzameling	Aantal gemeenten
Team(s) die feitelijk dak- en thuisloze jongeren signaleren, benaderen en registreren ³	24
Telling of betrouwbare schatting van het aantal feitelijke zwerfjongeren op basis van opgaven van verscheidene voorzieningen en organisaties ⁴	4
Aantallen via reguliere MO-organisaties in de regio	1
Aantallen zonder vermelding van aanleverende partij en aantallen door onderzoekers opgevraagd ⁵	12
Totaal	41

Tabel 3. Wijze van aanlevering van aantallen door gemeenten

³ Er zijn veel verschillende organisaties die informatie over aantallen aanleveren bij deze teams. Dit varieert van een enkele partij per gemeente tot 19 partijen die bij een gemeente data aanleveren. De meest voorkomende partijen die aanleveren zijn: GGD (sociale/outreaching team); nachtopvang opvangorganisaties; inloop opvangorganisaties; dagopvang opvangorganisaties; Bureau Jeugdzorg; jeugdzorginstellingen; politie; gemeentelijke loketten; verslavingszorginstellingen; GGZ-instellingen.

⁴ Twee gemeenten ontvingen data van outreachende teams, twee gemeenten van een crisisopvang en woongroep voor dak- en thuisloze jongeren en alle vier gemeenten ontvingen aantallen van voorzieningen voor nachtopvang.

⁵ Enkele andere gemeenten stuurden ons het format retour of een rapport waarin schattingen van het aantal zwerfjongeren werden genoemd, maar niet per aanleverende partij. Voor een klein aantal gemeenten hebben wij zelf partijen benaderd voor data. De namen en gegevens van die partijen werden wel via de contactpersoon bij de centrumgemeente verkregen.

Omdat in de meeste centrumgemeenten de inventarisatie van feitelijk dakloze zwerfjongeren beperkingen kent, betekent dit dat er een zekere marge zit in het werkelijk aantal feitelijk dakloze zwerfjongeren. Het is echter niet aannemelijk dat het er minder zijn, waarschijnlijker is dat het er meer zijn.

Beoordeling bruikbaarheid en betrouwbaarheid

De volgende factoren zijn van invloed op de beoordeling of de feitelijke aantallen van de gemeenten als bruikbaar en betrouwbaar werden verondersteld:

- Tijdstip van de schatting/telling is van 2009 of recenter.⁶
- Inzicht in de exacte periode (of peildatum) waarin de cijfers waren verkregen.
- Verzameling aantallen conform gewijzigde definitie (leeftijdscategorieën).
- Controle op dubbelingen uitgevoerd door gemeente cq. aanleverende instanties.

Een meerderheid van de gemeenten gaf aan dat men geen zekerheid had over het werkelijke aantal feitelijk dakloze zwerfjongeren dat men bij ons aanleverde. Het vermoeden bestaat onder gemeenten dat het er meer zijn.

Wij hebben vervolgens een totaaloverzicht gemaakt voor analyse met daarin data van de gemeenten die betrouwbare en bruikbare data aanleverden. Dit leidde tot een totaal van 24 centrumgemeenten (tabel 4) waarvan betrouwbare en bruikbare data bekend zijn en van waaruit we landelijk zijn gaan extrapoleren.

Aanlevering	Aantal centrumgemeenten betrouwbaar
Jaarbasis	13 (van 21 oorspronkelijk)
Peildatum	11 (van 20 oorspronkelijk)
Totaal	24

Tabel 4. Aantal gemeenten met betrouwbare aanlevering op jaarbasis en op peildatum

3.2 Analyse data

Correlatie

Om met behulp van aangeleverde gegevens een schatting op landelijk niveau te kunnen maken beoordeelden we de correlatie tussen aantal zwerfjongeren per 10.000 inwoners en de mate van verstedelijking. Hierin zit echter slechts een correlatie van 0,4. Daarmee lijkt de mate van verstedelijking geen goede voorspeller voor het aantal feitelijk dakloze zwerfjongeren. Er lijken andere factoren te zijn die de door ons verzamelde cijfers sterk beïnvloeden. Bijvoorbeeld de mate waarin centrumgemeenten actief zwerfjongeren trachten te signaleren.

Spreiding

We constateren zeer grote verschillen tussen centrumgemeenten in het aantal zwerfjongeren per 10.000 inwoners. Dit loopt van minimaal 1,0 tot maximaal 9,9⁷ feitelijk dakloze zwerfjongeren per 10.000 inwoners.

⁶ Van de 41 gemeenten hadden er vijf oude schattingen (2008 en ouder). Schattingen over 2009 of metingen eind 2009 beschouwen we in deze rapportage wel als 'recent'.

Het gemiddelde ligt op 4,3 feitelijk dakloze zwerfjongeren per 10.000 inwoners wanneer we kijken naar het aantal jongeren per jaar. Als we kijken naar een peildatum dan is het gemiddelde 2,0 op 10.000 inwoners. Enkele gemeenten konden ons zowel het aantal per jaar als het aantal op verschillende peildata aangeven. De factor tussen het aantal op een peildatum en het totale aantal per jaar was daar ook zichtbaar en komt uit op 2,0 tot 2,5.

Correctie voor leeftijd

Als gemeenten alleen gegevens beschikbaar hadden van jongeren tot 25 jaar, maar desondanks toch betrouwbare en bruikbare gegevens aanleverden, hebben we dit met een factor 0,8 teruggerekend naar 23 jaar (zie ook tabel 3.2). Deze factor konden we ontlenen aan de opgave per leeftijdscohort van enkele gemeenten die tot 25 jaar aanleverden.

3.4 Aantallen feitelijk dakloze jongeren

Totaal feitelijk dakloze jongeren

Als we de aangeleverde gegevens van 24 centrumgemeenten (met betrouwbare en bruikbare data) extrapoleren naar geheel Nederland, dan komen we op een aantal van 7.102 (afgerond 7.100) feitelijk dakloze zwerfjongeren op jaarbasis en 3.252 (afgerond 3.250) feitelijk dakloze zwerfjongeren op een peildatum. In bijlage 5 geven we de gegevens die gebruikt zijn voor deze extrapolaties per gemeente weer.

Opmerkingen bij aantallen

We mogen aannemen dat de bovengenoemde aantallen een ondergrens zijn. Dit gezien de vele opmerkingen van zowel gemeenteambtenaren als vertegenwoordigers van instellingen dat men vermoedt dat er meer feitelijk dakloze zwerfjongeren zijn dan dat er bij hen bekend zijn.

Kenmerken populatie zwerfjongeren

Uit een aantal opgaven van centrumgemeenten konden we de verhouding man/vrouw en de leeftijdsopbouw van zwerfjongeren afleiden. In de tabellen 5 en 6 geven we die aantallen en verhoudingen weer.

Geslacht	Aantal	Verhouding
Man	1335	61%
Vrouw	864	39%
Totaal	2199	100%

Tabel 5. Verdeling man/vrouw bij feitelijk dakloze zwerfjongeren

⁷ De gemeente met 9,9 per 10.000 inwoners is een extreme uitschieter naar boven. Echter deze konden we op grond van criteria voor bruikbaarheid en betrouwbaarheid niet uit de totale som elimineren.

Leeftijdscategorieën	Aantal	Verhouding
onder 18 jaar	145	8%
18 tot en met 22 jaar	1313	70%
23 jaar tot 25 jaar	429	22%
Totaal	1887	100%

Tabel 6. Leeftijdsverdeling bij feitelijk dakloze zwerfjongeren

Hierbij merken we op dat diverse gemeenten aangaven dat zij een ondergrens stellen van 18 jaar bij het inventariseren van zwerfjongeren. Dit betekent dat het aandeel (in %) onder de 18 jaar zeer waarschijnlijk groter is.

Voor het berekenen van het aantal feitelijk dakloze jongeren tot 23 jaar bij gemeenten die een opgave deden tot 25 jaar gaan we uit van afgerond 80% van het totaal tot 23 jaar (op basis van data uit de tabel 78%).

4. Resultaten - residentiële zwerfjongeren

4.1 Voorzieningen in relatie tot de nieuwe definitie

Conform de definitie is alleen gevraagd naar 24-uurs voorzieningen voor zwerfjongeren. Voorzieningen voor dagopvang, nachtopvang, begeleid wonen, jeugdzorg en foyers zijn niet geïnventariseerd. Van de door de centrumgemeenten opgegeven 24-uurs voorzieningen waarmee de gemeenten een financieringsrelatie hebben zijn er een aanzienlijk aantal die (ten dele) een erkenning door een zorgkantoor hebben voor het leveren van de functie verblijf (ZZP). Het betreffende zorgkantoor boekt de erkenning administratief als een RIBW-erkenning. Daarnaast werden er ook vormen van begeleid wonen opgegeven als eerste opvang na dakloosheid. Op deze voorzieningen gaan we hieronder kort in.

Begeleid wonen als eerste opvang

De grens tussen begeleid wonen en 24-uurs opvang voor deze doelgroep is dun. Bij navraag bij instellingen en gemeenten werd een aantal keren de opgemerkt dat de eerste opvang in enkele gevallen dan in de vorm van intensief begeleid wonen wordt gedaan. Als reden hiervoor gaven contactpersonen aan dat deze doelgroep niet zo goed gedijen in groepsopvang. Diverse deskundigen in de opvang voor zwerfjongeren geven aan dat het groepsgewijs opvangen van zwerfjongeren minder geschikt is dan een vorm waarbij elke jongere een eigen appartement heeft waarbij wel 24-uurs zorg en toezicht is. Dit lijkt een vorm van begeleid wonen, maar de cliënt heeft nog lang niet voldoende stabiliteit. Een vorm waarbij zwerfjongeren meer in groepsaccommodaties worden opgevangen geeft vaak te veel ongewenste interactie tussen de jongeren, waardoor ook de begeleiding en het toezicht gecompliceerd is.

De vormen van begeleid wonen die gemeenten en instellingen bij ons opgaven als eerste vorm van opvang hebben we ter informatie opgenomen in bijlage 4. De aantallen tellen we niet mee bij de totalen in dit rapport van het aantal residentiële zwerfjongeren. De lijst in de bijlage is niet uitputtend omdat we de vraag naar vormen van begeleid wonen niet expliciet hebben voorgelegd. Dit vanwege het feit dat het formeel niet binnen de huidige definitie wordt meegenomen.

Uitsluiting zwerfjongeren in Beschermd Wonen (RIBW)

Conform de definitie tellen we alleen de residentiële zwerfjongeren die zijn ingeschreven bij een instelling voor maatschappelijke opvang (Vrouwenopvang uitgesloten). Dit betekent dat we jongeren in beschermd wonen niet mee zouden moeten tellen. Wij zijn van mening dat het hier gaat om een lastige inperking van de definitie. Bij een aantal van oorsprong gemeentelijk gefinancierde instellingen voor opvang van zwerfjongeren is nagevraagd hoe de verhoudingen liggen. Deze MO-instellingen worden nu mede door de AWBZ gefinancierd. Zij hebben een erkenning voor enkele plaatsen met verblijf (ZZP) maar qua doelgroep gaat het om dezelfde cliënten. De betreffende cliënt moet voor een AWBZ-indicatie bereid zijn zich te laten diagnosticeren. Er is vervolgens recente diagnostiek (psychiatrie) nodig voor het CIZ om een AWBZ-indicatie af te kunnen geven. Het CIZ gaat na of Behandeling (Zvw) en Opvang (Wmo) niet voorliggend zijn, voordat een indicatie kan worden afgegeven. De grens tussen in de Opvang verblijven en op een RIBW-plaats terechtkomen in dezelfde voorziening, is daarmee vanuit de problematiek van de jongere gezien heel dun.

De onderzoekers hebben ook navraag gedaan bij enkele van origine RIBW-instellingen die zwerfjongeren opvangen. Ook zij hebben enkele plaatsen die worden gefinancierd door gemeenten. Dit zijn plaatsen voor zwerfjongeren die geen indicatie kunnen krijgen en om de periode te overbruggen van jongeren waarvoor een indicatie is aangevraagd⁸. In die periode wordt de zorg gefinancierd vanuit een gemeentelijk budget. Ook bij RIBW-instellingen die een specifieke voorziening voor zwerfjongeren exploiteren is de grens tussen in de opvang verblijven en op een RIBW-plaats terecht komen dun. Daarnaast gaat het in de meeste gevallen om tijdelijk verblijf en doorstroom naar begeleid wonen of begeleid zelfstandig wonen (een gebruikelijk traject voor zwerfjongeren).

Een behoorlijk aantal residentiële voorzieningen voor zwerfjongeren heeft de afgelopen jaren een toelating als RIBW aangevraagd. Zij vroegen een erkenning aan omdat de jongeren zo nu en dan AWBZ-aanspraken blijken te hebben en omdat de zorg met een zorgzwaartepakket uit de AWBZ beter financieerbaar lijkt. De instellingen hebben daarmee een RIBW-erkenning, maar zij hebben deels RIBW en deels MO plaatsen. Er is daarmee ook sprake van deels gemeentelijke (MO) financiering. De exacte aantallen RIBW versus MO hebben we niet geverifieerd. Van enkele instellingen kregen we deze aantallen wel in de inventarisatie. Op basis hiervan kunnen we aangeven dat het aandeel RIBW plaatsen tegenover het totaal aantal plaatsen varieert van 20% tot 80%.

Gezien het feit dat een deel van de voorzieningen van oorsprong geen RIBW was en er jongeren verblijven met een gelijk profiel als in de daklozenopvang, presenteren we hieronder beide cijfers. Bovendien verblijven op dit moment in deze voorzieningen jongeren met en zonder AWBZ-financiering door elkaar. We zouden als we de definitie strikt hanteren geen enkele van deze jongeren mogen meetellen. We denken dat het toch goed is om ook de aantallen van de 'zwerfjongeren' in een voorziening met RIBW-erkenning te presenteren. Deze aantallen zijn van belang om mee te nemen voor het beleid, want ook dakloze jongeren in een voorziening met RIBW-erkenning kunnen na een traject aldaar toewerken richting een zelfstandig wonen situatie.

De voorzieningen voor begeleid wonen hebben de onderzoekers niet meegeteld. De aantallen in de voorzieningen met een RIBW-erkenning vermelden we hieronder wel, vanwege bovengenoemde argumentatie.

4.2 Aantal plaatsen voor zwerfjongeren

Voorzieningen per regio

In de regio's van drie centrumgemeenten zijn geen voorzieningen gemeld. In de regio's van twaalf centrumgemeenten zijn alleen voorzieningen gemeld voor volwassenen waarin ook regelmatig een (substantieel) aandeel jongeren wordt opgenomen. Bij de overige 28 regio's van centrumgemeenten gaat het om in totaal 47 voorzieningen voor zwerfjongeren. Dit zijn de aantallen inclusief de voorzieningen met een RIBW-erkenning. Zie voor een overzicht van voorzieningen bijlage 2.

⁸ Het proces van verzamelen van gegevens, aanleveren aan CIZ en verkrijgen van een indicatie kan tussen 4 en 8 weken duren.

Wanneer we de voorzieningen met een RIBW-erkenning niet meetellen, dan zijn er in de regio's van 14 centrumgemeenten geen voorzieningen voor zwerfjongeren. In 13 regio's van centrumgemeenten zijn er enkel volwassenen voorzieningen waar jongeren terecht kunnen. In 16 regio's van centrumgemeenten zijn in totaal 17 voorzieningen specifiek voor zwerfjongeren. Zie voor een overzicht van voorzieningen met RIBW-erkenning bijlage 3.

Correctie voor leeftijd

In een deel van deze voorzieningen neemt men jongeren op tot een leeftijdsgrens boven de 23 jaar (veelal tot 25 jaar). Als we alleen tot een leeftijd van 23 jaar het aantal plaatsen berekenen, komt het aantal plaatsen uit op 606. Daarbij doen de onderzoekers de aanname dat het aandeel jongeren tot 23 jaar ongeveer 70% is van het totaal tot 25 jaar in de residentiële opvang. Deze aanname baseren we op de gegevens die enkele instellingen ons konden verschaffen over de leeftijdsopbouw. Daarnaast werden er in totaal 23 voorzieningen voor volwassenen gemeld waarin gezamenlijk gemiddeld 193 plaatsen door jongeren worden bezet. Dit aandeel fluctueert echter aanzienlijk, afhankelijk van de vraag op een bepaald moment, zo geven de betreffende instellingen aan. Verder geven de instellingen aan dat de vraag groter is dan het aantal plaatsen. Bovenstaande aantallen zijn inclusief de voorzieningen met RIBW-erkenning.

Wanneer we de voorzieningen met een RIBW-erkenning niet meetellen, zijn er 179 plaatsen voor de doelgroep in de 17 voorzieningen specifiek voor zwerfjongeren. Daarnaast daalt het aantal plaatsen in de voorzieningen voor volwassenen met 10 plaatsen naar 183 plaatsen voor de doelgroep.

	Zuiver conform definitie	Inclusief zwerfjongeren in RIBW
Residentiële plaatsen in zwerfjongeren opvang	179	606
Residentiële plaatsen voor jongeren in opvang voor volwassenen	183	193
Totaal residentieel op peildatum	365	799

Tabel 7. Totaal aantal opvangplaatsen 24-uurs voor dakloze jongeren tot 23 jaar

Gemiddelde periode verblijf

Bij diverse instellingen is gevraagd naar de gemiddelde verblijfsperiode. Deze loopt sterk uiteen en ligt tussen de drie maanden tot een half jaar. Als we rekenen met een gemiddelde verblijfsperiode van 5 maanden, dan ligt het aantal zwerfjongeren dat in deze voorzieningen per jaar doorstroomt op ongeveer 876 en 1.900 zwerfjongeren, respectievelijk exclusief en inclusief de voorzieningen met RIBW-erkenning.

	Zuiver conform definitie	Inclusief zwerfjongeren in RIBW
Residentiële plaatsen in zwerfjongeren opvang en opvang volwassenen op peildatum	365	799
Residentiële plaatsen in zwerfjongeren opvang en opvang volwassenen op jaarbasis	876	1900

Tabel 8. Totaal aantal dakloze jongeren in 24-uurs voorziening op peildatum en op jaarbasis

5. Totaal aantal zwerfjongeren

Hieronder benoemen we voor de volledigheid nog eens de gehanteerde definitie:

“Zwerfjongeren zijn feitelijk of residentieel daklozen onder de 23 jaar met meervoudige problemen.”

Feitelijk daklozen zijn personen die niet beschikken over een eigen woonruimte en voor een slaapplek gedurende de nacht ten minste één nacht (in de maand) zijn aangewezen op:

- buiten slapen, ofwel overnachten in de openlucht en in overdekte openbare ruimten, zoals portieken, fietsenstallingen, stations, winkelcentra of een auto;
- binnen slapen in passantenverblijven van de maatschappelijke opvang, inclusief eendaagse noodopvang;
- binnen slapen bij vrienden, kennissen of familie, zonder vooruitzicht op een stabiele slaapplek.

Residentieel daklozen zijn personen die zijn ingeschreven bij instellingen voor maatschappelijke opvang. Onder maatschappelijke opvang verstaan we in dit verband niet vrouwenopvang, hoewel de vrouwenopvang in de Wet maatschappelijke ondersteuning wel valt onder maatschappelijke opvang. Ook vallen kinderen die met hun ouder(s) meekomen in de opvang niet onder de definitie. Ingeschreven staan bij begeleid wonen of een foyer de jeunesse wordt ook uitgesloten, ook wanneer deze is ondergebracht bij een instelling voor maatschappelijke opvang. Voor meervoudige problemen geldt dat het voldoende is wanneer sprake is van een vermoeden van meervoudige problematiek.

In tabel 9 geven we de totalen (feitelijk en residentieel) weer gebaseerd op een extrapolatie van verschillende meetmomenten, te weten op peildatum en op jaarbasis.

	Aantal op peildatum	Aantal op jaarbasis
Aantal feitelijk dakloze zwerfjongeren	3.252	7.102
Aantal residentieel dakloze zwerfjongeren	365	876
Totaal aantal zwerfjongeren conform definitie	3.617	7.978

Tabel 9. Geschat aantal zwerfjongeren landelijk conform definitie

Het totaal aantal zwerfjongeren (feitelijk en residentieel) in Nederland schatten we in op basis van bovengenoemde cijfers, afgerond **3.620 op peildatum** en **7.980 op jaarbasis**.

Het totaal aantal zwerfjongeren (feitelijk en residentieel) inclusief aantallen in voorzieningen met een RIBW-erkenning⁹ in Nederland schatten we op afgerond **4.050 op peildatum** en **9.000 op jaarbasis**.

⁹ Dit, gelet op de gemaakte opmerkingen in paragraaf 4.1.

5.1 Opmerkingen bij gepresenteerde cijfers

De cijfers in dit rapport betreffen schattingen en moeten daarom met voorzichtigheid worden geïnterpreteerd. We plaatsen bij de aantallen de volgende kanttekeningen:

- We hebben een aanname gedaan bij het corrigeren voor leeftijd van cliënten indien de aantallen tot 25 jaar werden aangeleverd. Data van gemeenten die tot 25 jaar werden aangeleverd hebben wij dan ook niet direct als ‘onbruikbaar’ bestempeld.
- Een groot deel van de gemeenten heeft geen actuele/continue registratie van het aantal feitelijk dakloze jongeren. Sommige cijfers zijn daardoor wellicht vertekend ondanks onze analyse van de betrouwbaarheid van de aantallen.
- Het is niet zeker te stellen dat dit totale aantal unieke cliënten betreft omdat gemeenten vaak niet op naam registreren. Ondanks de vraag in het format of de cijfers waren gecontroleerd op dubbelingen, kunnen we hier niet zeker over zijn.
- Bij de feitelijke aantallen op peildatum hebben we geëxtrapoleerd naar aantallen op jaarbasis. We hebben hierbij geen rekening gehouden met eventuele schommelingen in aantallen gedurende het jaar.
- We hebben het aantal feitelijk dakloze jongeren op peildatum en op jaarbasis geëxtrapoleerd naar cijfers voor heel Nederland op basis van inwoneraantallen. We hebben hierbij geen rekening gehouden met kenmerken zoals bevolkingsdichtheid, sociaal economische status (SES) van gebieden en andere aspecten. Deze zouden eventueel verschillen tussen regio's kunnen verklaren. We hebben echter het vermoeden dat de huidige geconstateerde verschillen in gemiddeld aantal zwerfjongeren per 10.000 inwoners eerder het gevolg is van de mate waarin gemeenten zicht hebben op de doelgroep.
- Daarnaast hebben we voor de residentiële aantallen een aanname gedaan over de gemiddelde verblijfsduur. Dit voor de weergave van de cijfers op jaarbasis.

Continue, volledige en vergelijkbare registraties door gemeenten kunnen een aanzienlijke bijdrage leveren aan de betrouwbaarheid van het cijfermateriaal.

Overige opmerkingen

We merken hierbij op dat de instellingen aangeven dat relatief veel jongeren ouder dan 17 jaar in de residentiële opvang afkomstig zijn uit de jeugdzorg (percentages van 80% worden genoemd). Ook enkele jeugdzorginstellingen bevestigen het beeld dat een aanzienlijk deel van de op 18 jarige leeftijd uitstromende jongeren er niet in slaagt om zelfstandig te wonen en in de opvang belandt.

De definitie sluit zoals eerder gezegd een aantal voorzieningen uit. Deze voorzieningen (begeleid wonen, foyers, RIBW, jeugdzorg, vrouwenopvang) zijn echter wel onderdeel van de keten van de zwerfjongerenopvang. De gemeenten hebben in die zin ook een rol in het verzorgen van de elementen voordat een jongere in de daklozenopvang terechtkomt, maar ook bij de uitstroom. Naast de voorzieningen voor zwerfjongerenopvang zijn deze andere voorzieningen dan ook van belang om als gemeente beleid voor dakloze jongeren op te richten.

5.2 Vergelijking voorgaande telonderzoeken

In voorgaande jaren voerde de Algemene Rekenkamer de inventarisaties naar het aantal zwerfjongeren in Nederland uit. De definitie was indertijd:

“Zwerfjongeren zijn jongeren tot 25 jaar met meervoudige problemen, die dakloos zijn of in de opvang verblijven.”

De Algemene Rekenkamer presenteerde de cijfers als aantallen op jaarbasis.

Bij eerdere tellingen zijn jongeren in begeleid wonen ook meegeteld als residentieel. Daarnaast lag de leeftijdsgrens in de oude definitie hoger. We verwachtten daardoor dat het geschatte aantal in 2010 lager zou liggen. De Algemene Rekenkamer schatte het aantal zwerfjongeren in 2007 rond de 6.000. De Algemene Rekenkamer kampte indertijd ook met de beperking dat een deel van de centrumgemeenten informatie op peildatum aanleverden en een deel voor een geheel jaar. We hebben dit in voorliggend rapport gescheiden weergegeven en constateren bij centrumgemeenten die een continue registratie hebben dat de verhouding tussen peildatum en geheel jaar rond de twee tot twee en een half ligt.

Verklaringen voor stijging

De Algemene Rekenkamer constateerde in 2007 een stijging van de aantallen ten opzichte van 2004. Ook nu zien wij een stijging van de aantallen ten opzichte van het telonderzoek in 2007. Echter, we zien een stijging van de schatting van het aantal zwerfjongeren in 2010 ten opzichte van 2007 terwijl in 2007 een ruimere definitie gold. We hebben daarom getracht te benoemen wat verklaringen kunnen zijn voor een stijging van het aantal zwerfjongeren.

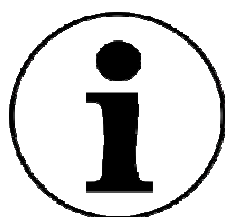
We benoemen hieronder vijf zaken die volgens ons aannemelijk zijn als verklaring van de gestegen aantallen:

1. De Algemene Rekenkamer heeft bij de cijfers van 2007 geen extrapolatie uitgevoerd voor heel Nederland. Zij heeft sec de aantallen die door alle centrumgemeenten zijn aangeleverd opgeteld. Deze aantallen betroffen soms oudere cijfers en soms cijfers van de centrumgemeenten afzonderlijk in plaats van voor de regio. Doordat wij in onze aantallen wel extrapoleren naar een landelijk beeld (op basis van inwoneraantallen) kan onze schatting hoger liggen.
2. ‘Verharding’ maatschappij: door een verharding van de maatschappij vallen jongeren met meervoudige problemen sneller tussen wal en schip.
3. Problematiek zwerfjongeren neemt mogelijk in aantal toe. Er is een grotere vraag naar zorg vanwege verslaving, schulden, psychische problemen e.a.). En de doelgroep zwerfjongeren hebben meervoudige problemen.
4. Betere registraties of schattingen: mogelijk hebben meer gemeenten dan in 2007 een nauwkeurige registratie voor de zwerfjongeren in hun regio of wordt er actiever ingezet op signalering en opsporing waardoor er nu hogere aantallen zichtbaar zijn.
5. Meer ofwel betere voorzieningen: in de zorg is een bekend fenomeen dat aanbod van voorzieningen/diensten vraag creëert naar deze zaken. Wellicht speelt dit eveneens mee in de opvangvoorzieningen voor zwerfjongeren.

Bijlage 1. **Format vragenlijst gemeenten**

Vragenlijst zwerfjongeren

Vraag	Antwoordmogelijkheden
Vraag 1a Heeft uw gemeente beleid ontwikkeld gericht op zwerfjongeren? Zoals bijvoorbeeld een paragraaf in het stedelijk kompas of een notitie betreffende specifieke voorzieningen voor zwerfjongeren.	Ja Nee
Zo ja, kunt u documentatie van dit beleid aan ons toe sturen via k.brummelhuis@hhm.nl?	

Zwerfjongeren zijn feitelijk en residentieel daklozen onder de 23 jaar met meervoudige problemen. LET OP: de jongeren in Foyers en Begeleid Wonen vallen niet onder de definitie.

Feitelijk daklozen zijn personen die niet beschikken over een eigen woonruimte en voor een slaapplek gedurende de nacht ten minste één nacht (in de maand) zijn aangewezen op:

- buiten slapen, ofwel overnachten in de openlucht en in overdekte openbare ruimten, zoals portieken, fietsenstallingen, stations, winkelcentra of een auto;
- binnen slapen in passantenverblijven van de maatschappelijke opvang, inclusief ééndaagse noodopvang;
- binnen slapen bij vrienden, kennissen of familie, zonder vooruitzicht op een stabiele slaapplek.

Vraag	Antwoordmogelijkheden	
Vraag 2a Is er in uw gemeente een team dat actueel feitelijk dak- en thuisloze jongeren signaleert, benadert en structureel registreert? Bijvoorbeeld via bemoeizorg of outreachend?	Ja Nee (ga verder vanaf vraag 3)	
Vraag 2b Zijn er meerdere van dergelijke teams in de regio van de centrumgemeente (bijvoorbeeld zowel in de centrumgemeente als in één of meerdere regiogemeentes)?	Nee, 1 team Ja, 2 teams Ja, 3 teams Ja, 4 teams Ja, 5 teams	
Vraag 2c Wilt u per team aangeven welke partijen informatie aanleveren over gesignaleerde feitelijke dak- en thuisloze jongeren? U kunt meerdere partijen aanvinken.		
Partij	Team 1	Team 2 etc.
GGD (sociale teams en of outreachend team)	Ja Nee	Ja Nee
Algemeen Maatschappelijk Werk (AMW)	Ja Nee	Ja Nee
Nachtopvang van opvangorganisaties (inclusief RIBW's of GGZ)	Ja Nee	Ja Nee
Inloop van opvangorganisaties (inclusief RIBW's of GGZ)	Ja Nee	Ja Nee
Dagopvang van opvangorganisaties (inclusief RIBW's of GGZ)	Ja Nee	Ja Nee
Bureau Jeugdzorg	Ja Nee	Ja Nee
Jeugdzorginstellingen	Ja Nee	Ja Nee
Politie	Ja Nee	Ja Nee

Vraag	Antwoordmogelijkheden	
Gemeentelijke loketten	Ja Nee	Ja Nee
MEE	Ja Nee	Ja Nee
Instellingen voor verslavingszorg	Ja Nee	Ja Nee
GGZ-instellingen (FAC Team)	Ja Nee	Ja Nee
woningcorporaties	Ja Nee	Ja Nee
Jongerenloket	Ja Nee	Ja Nee
Andere:	Ja Nee	Ja Nee
Andere:	Ja Nee	Ja Nee
Vraag 2d Kunt u aangeven hoeveel unieke feitelijk dak- en thuisloze jongeren er totaal waren op 1 juli 2010 (als dit een andere datum was, dit graag vermelden)?		
Subvraag	Team 1	Team 2 etc.
Peildatum	ddmmjj	ddmmjj
Vrouw < 18	N	N
Vrouw 18 - 22	N	N
Vrouw 23 en ouder	N	N
Man < 18	N	N
Man 18 - 22	N	N
Man 23 en ouder	N	N
Totaal uniek	N	N
Vraag 2e Welke bovengrens heeft u gehanteerd voor de categorie 23 jaar en ouder?	N	

Onderstaande vragen 3 en 4 alleen invullen in het geval u vraag 2a met Nee heeft beantwoord. Anders verder gaan naar vraag 5.

Vraag	Antwoordmogelijkheden		
Vraag 3a Is er in de regio van uw centrumgemeente onlangs een telling gedaan of betrouwbare schatting gemaakt van het aantal feitelijk dak- en thuisloze jongeren?	Ja Nee		
Vraag 3b Is deze telling gedaan met de nieuwe definitie?	Ja Nee		
Vraag 3c Zo nee: is daaruit wel het aantal volgens de nieuwe definitie af te splitsen?	Ja Nee		
Vraag 3d Wat is het aantal dat u heeft signaleerd?			
Bij een betrouwbare telling hier het aantal weergeven. Bij een schatting het aangenomen gemiddelde weergeven en onderstaand de bandbreedte.	N		
Minimaal (bij een schatting)	N		
Maximaal (bij een schatting)	N		
Periode waarin de telling of de schatting is gedaan	1 ^e kwartaal 2009 2 ^e kwartaal 2009 3 ^e kwartaal 2009 4 ^e kwartaal 2009 1 ^e kwartaal 2010 2 ^e kwartaal 2010 Anders, namelijk:		
Indien de telling of de schatting niet conform de nieuwe definitie was dan hier het aantal zwerfjongeren conform de nieuwe definitie weergeven.			
Vraag 3e Is bij deze schatting het aantal feitelijk dak- en thuisloze jongeren dat bekend is in de registraties van opvangorganisaties meegenomen (exclusief residentiële jongeren)?	Ja Nee		
Vraag 3f Kunt u binnen een termijn van 4 weken bij de opvangorganisaties nagaan of zij registraties hebben van feitelijk dak- en thuisloze jongeren conform de definitie? Het gaat hier voornamelijk om de voorzieningen of organisaties genoemd in de nevenstaande lijst en per voorziening of organisatie aangeven welke aantallen daar geregistreerd zijn en of er kans op dubbelingen is.	Ja Nee		
Vraag 3g Wilt u onderstaand de opgaven van het aantal feitelijk dak- en thuisloze jongeren onder 23 jaar van de betreffende voorzieningen en organisaties vermelden?			
Organisatie	Aantal dak- en thuislozen <23	Percentage vrouw	maand van telling (2010)
Outreachend team van GGD of GGZ of opvangorganisatie of verslavingszorg	N	%	mmm
Nachtopvang opvangorganisaties (inclusief RIBW's of GGZ)	N	%	mmm
Inloop van opvangorganisaties (inclusief RIBW's of GGZ)	N	%	mmm
Dagopvang opvangorganisaties (inclusief RIBW's of GGZ)	N	%	mmm

Vraag		Antwoordmogelijkheden	
	Aantal dak- en thuislozen <23	Percentage vrouw	maand van telling (2010)
Politie	N	%	mmm
Woningcorporaties	N	%	mmm
Andere:	N	%	mmm
Andere:	N	%	mmm
Andere:	N	%	mmm
Vraag 3f Is er gecontroleerd op dubbelingen?		Ja Nee	
Vraag 3g Wat is het aantal unieke jongeren bij alle voorzieningen en instellingen samen? Hier weer even uitsluiten foyers en BW.		N	

Vraag	Antwoordmogelijkheden	
Vraag 4a Welke organisaties, zie lijst in uw regio van de centrumgemeente, hebben zicht op feitelijk dakloze jongeren? En welke aantallen zijn bij hen bekend?		
Organisatie	Aantal feitelijk dakloze zwerfjongeren (conform nieuwe definitie) op 1 juli 2010	Registratie Schatting
GGD (sociale teams en of outreachend team)	N	Registratie Schatting
Algemeen Maatschappelijk Werk (AMW)	N	Registratie Schatting
Bureau Jeugdzorg	N	Registratie Schatting
Jeugdzorginstellingen	N	Registratie Schatting
Politie	N	Registratie Schatting
Gemeentelijke loketten	N	Registratie Schatting
MEE	N	Registratie Schatting
Instellingen voor verslavingszorg	N	Registratie Schatting
GGZ-instellingen (FAC Team)	N	Registratie Schatting
woningcorporaties	N	Registratie Schatting
Jongerenloket	N	Registratie Schatting
Andere:	N	Registratie Schatting
Andere:	N	Registratie Schatting

Let op: vraag 5 en 6 betreffen residentieel daklozen

Residentieel daklozen zijn personen die zijn ingeschreven bij instellingen voor maatschappelijke opvang. Onder maatschappelijke opvang wordt in dit verband niet vrouwenopvang verstaan, hoewel de vrouwenopvang in de Wet maatschappelijke ondersteuning wel valt onder maatschappelijke opvang. Ook vallen kinderen/jongeren die met hun ouder(s) meekomen in de opvang niet onder de definitie. Ingeschreven staan bij begeleid wonen of een foyer de jeunesse wordt ook uitgesloten, ook wanneer deze is ondergebracht bij een instelling voor maatschappelijke opvang. Voor meervoudige problemen geldt dat het voldoende is wanneer sprake is van een vermoeden van meervoudige problematiek.

We vragen u het volgende in onderstaand vragenblok:

- De instellingen met specifieke voorzieningen voor zwerfjongeren te noemen waar de gemeente afspraken mee heeft en of er maatschappelijke opvangvoorzieningen voor volwassenen zijn die ook zwerfjongeren opnemen (vraag 5).
- Bij de betreffende instellingen na te gaan wat het aantal aanwezige residentiële zwerfjongeren was op peildatum 1 juli 2010 (het betreft hier de jongeren die voldoen aan de definitie).
- Gezien de nieuwe definitie kan het zijn dat de gevraagde plaatsen in de instellingen ook regelmatig worden gebruikt voor jongeren van 23 jaar en ouder. Indien dat het geval is vragen we u aan te geven welk aantal plaatsen gemiddeld bezet worden door jongeren van 23 jaar en ouder.
- Bij de instellingen na te gaan wat het aantal specifieke opvangplaatsen is (voor de doelgroep van de definitie) en dit per instelling aan te geven (dit kan meer zijn dan het aanwezige aantal jongeren want er kan altijd tijdelijk even een plaats leeg zijn bij wisselen van cliënten).
- Indien er sprake is van een voorziening voor volwassenen die ook jongeren opneemt, dan vragen we u ook om na te gaan welk deel voor jongeren beschikbaar is (vraag 6).

Vraag	Antwoordmogelijkheden	
<p>Vraag 5 Vul onderstaande tabel na het lezen van bovenstaand informatieblok. Deze tabel is voor instellingen die specifieke voorzieningen voor Zwerfjongeren hebben. LET OP: jongeren in Foyers of begeleid wonen vallen niet onder de definitie.</p>		
Subvraag	1	2 (et cetera)
Naam instelling of organisatie per instelling of organisatie kunnen meerdere voorzieningen worden aangegeven		
Naam voorziening voor 24-uurs opvang specifiek voor jongeren het gaat hier om een groepsvoorziening meerdere slaapkamers (met of zonder sanitair) en gemeenschappelijke gezamenlijke voorzieningen (huiskamer, keuken, eetgelegenheden, sanitair)		
Welke bovengrens qua leeftijd wordt er gehanteerd?	N	N
Welke ondergrens qua leeftijd wordt er gehanteerd?	N	N
Wat is het totaal aantal plaatsen in de betreffende opvangvoorziening?	N	N
Wat was het aantal aanwezige cliënten conform de definitie op peildatum 1 juli 2010?	N	N
Is er ook een dag- en nachtopvang verbonden aan de instelling waarin feitelijk dak- en thuisloze jongeren kunnen verblijven?	Ja Nee	Ja Nee
<p>Vraag 6 Vul onderstaande tabel na het lezen van bovenstaand informatieblok. De tabel is specifiek bedoeld voor instellingen voor volwassenen die ook jongeren opnemen. LET OP: jongeren in Foyers of begeleid wonen vallen niet onder de definitie.</p>		
Naam instelling of organisatie per instelling of organisatie kunnen meerdere voorzieningen		

Vraag	Antwoordmogelijkheden	
worden aangegeven		
Naam voorziening voor 24-uurs opvang specifiek voor jongeren het gaat hier om een groepsvoorziening meerdere slaapkamers (met of zonder sanitair) en gemeenschappelijke gezamenlijke voorzieningen (huiskamer, keuken, eetgelegenheid, sanitair)		
Wat was het aantal aanwezige cliënten conform de definitie op peildatum 1 juli 2010?	N	N
Wat was het totaal aantal aanwezige cliënten op 1 juli 2010 (inclusief volwassenen)?	N	N
Wat is het totaal aantal plaatsen in de betreffende opvangvoorziening?	N	N
Wat is het aantal residentiële opvangplaatsen beschikbaar voor jongeren tot 23 jaar?	N	N
Wat is het minimum aantal plaatsen beschikbaar voor jongeren tot 23 jaar?	N	N
Wat is het maximum aantal plaatsen beschikbaar voor jongeren tot 23 jaar?	N	N

Bijlage 2. Aantal plaatsen voor zwerfjongeren conform definitie

Gemelde voorzieningen voor 24-uurs opvang zwerfjongeren (situatie eind 2010) exclusief voorzieningen met RIBW-erkenning		Aantal plaatsen				Boven-grens leeftijd
		Specifiek zwerfjongeren		Binnen volwassenen voorziening		
Centrum-gemeente	Naam organisatie	Conform definitie	Totaal	Voor zwerf-jongeren	Totaal personen inclusief jongeren	
Alkmaar	Stichting DNO			33	68	geen
Amersfoort	L.S.G. Rentray	6	8			25
Amersfoort	Kwintes (IKS)			4	20	geen
Amsterdam	HVO-Querido Reina	5	5			
Apeldoorn	Iriszorg	5	6			24
Assen	Leger des Heils			3	9	geen
Bergen op Zoom	MO Novadic-Kentron			4	16	geen
Breda	De Zuidwester Zwerfjongerenpension De Omloop	12	12			23
Delft						
Den Bosch	JOeB (Jongeren opvang en begeleiding)	1	1			
Den Haag	Kessler Stichting/DoorZ	17	17			
Deventer	Crisisopvang	2	3			25
Dordrecht	Rivas	2	3			25
Ede	Johanniter opvang			3	9	geen
Ede	Leger des Heils			2	40	geen
Eindhoven	Neos	7	14			27
Emmen	Leger des Heils De Breehof			4	24	geen
Groningen	Zienn: Crisisopvang Den Eikelaar			5	49	17-80
Groningen	Limor Greidhoek			1	24	geen
Groningen	Limor: Hiddemaheerd			1	25	geen
Haarlem	Spaarnezicht	22	22			23
Heerlen	Crisisopvang RIMO			9	19	
Hilversum	jongerenopvang het Gooi	8	11			25
Hilversum	De vluchtheuvel			16	26	geen

Gemelde voorzieningen voor 24-uurs opvang zwerfjongeren (situatie eind 2010) exclusief voorzieningen met RIBW-erkenning		Aantal plaatsen				Boven-grens leeftijd
		Specifiek zwerfjongeren		Binnen volwassenen voorziening		
Centrum-gemeente	Naam organisatie	Conform definitie	Totaal	Voor zwerf-jongeren	Totaal personen inclusief jongeren	
Hoorn	Stichting DNO trainingshuis	15	15			23
Hoorn	Stichting DNO			30	90	
Leeuwarden	Zienn: Huis voor jongeren	14	20			25
Oss	Stichting Maatschappelijke Opvang Verdihuis			7	29	geen
Purmerend	Stichting Algemeen Opvangcentrum Purmerend			7	45	23
Rotterdam	cvd henegouwerlaan	32	32			23
Spijkenisse	Flexusjeugdplein	11	16			25
Tilburg	SMO Traverse Jongerenpension	16	16			23
Venlo	Stichting MOV Crisisopvang Roermond			10	25	
Vlaardingen	St. Onder Eén Dak: Sociaal pension Maassluis			2		
Vlaardingen	St. Onder Eén Dak: nachtopvang + soc. pension Vlaardingen			5		
Vlaardingen	St. Elckerlyc: Voorzieningen voor beschermd wonen in Vlaardingen			6		
Vlissingen	Emergis crisisopvang			11		
Zaanstad	Leger des Heils, Zaanerf			6		
Zwolle	IrisZorg beschermd wonen Jongeren	4	5			25
Zwolle	Leger des Heils Crisisopvang			17	35	
Totalen		179	206	186	NB	

Tabel 2.1. Aantal plaatsen voor zwerfjongeren conform definitie

Bijlage 3. Aantal plaatsen voor zwerfjongeren in voorzieningen met RIBW-erkenning

Gemelde voorzieningen voor 24-uurs opvang zwerfjongeren (situatie eind 2010)		Aantal plaatsen				Bovengrens leeftijd
		Specifiek zwerfjongeren		Binnen volwassenen voorziening		
Centrum-gemeente	Naam organisatie	Conform definitie	Totaal	Voor zwerf-jongeren	Totaal personen inclusief jongeren	
Almere	Kwintes	10	19			
	Leger des Heils	10	10			23
Amsterdam	Volksbond Bertolt Brechthuis	30	30			nb
Amsterdam	HVO-Querido Alexandria jonge moeders	25	25			
Amsterdam	Altra Gezinsgroep Hofgeest	6	6			
Arnhem	Irizzorg	20	20			
Den Haag	Leger des Heils/Vast en verder	15	21			25
Den Haag	Leger des Heils Zij aan Zij	3	3			
Den Helder	Leger des Heils Vast & Verder	15	21			25
Den Helder	4FF, crisisopvang voor jongeren van Parlan	9	9			18
Deventer	Stichting KIJ/COACH en iriszorg: uitvoering zwerfjongerenproject	6	9			25
Doetinchem	Lindenhout (samen met iriszorg)	2	2			nb
Doetinchem	Stichting Jongerenopvang Doetinchem	8	10			25
Dordrecht	Leger de Heils	17	24			25
Dordrecht	De Hoop	11	16			25
Eindhoven	Leger des Heils	8	16			27
Enschede	Humanitas onder dak TOV	9	13			25
Heerlen	Pension Mijnzicht	20	20			23
Helmond	St. MO Helmond e.o.	15	15			23
Leiden	Binnenvest	10	10			nb
Maastricht	Jekerzicht	10	14			25
Nijmegen	IrisZorg Sancta Maria	19	27			25
Rotterdam	Leger des Heils Vast & Verder	16	16			23
Rotterdam	pension maaszicht	30	30			23
Rotterdam	trivium lindehof Plataan	12	12			23
Rotterdam	arosa annie mg	15	15			23

Gemelde voorzieningen voor 24-uurs opvang zwerfjongeren (situatie eind 2010)		Aantal plaatsen				Bovengrens leeftijd
		Specifiek zwerfjongeren		Binnen volwassenen voorziening		
Centrum- gemeente	Naam organisatie	Conform definitie	Totaal	Voor zwerf- jongeren	Totaal personen inclusief jongeren	
Utrecht	Stichting Pension Singelzicht	12	12			23
Utrecht	Leger des Heils Enkeltje Zelfstandig	13	18			25
Utrecht	SBWU Het Blauwe Huis = RIBW	21	21			23
Venlo	Pension Roerzicht	10	10			23
Vlissingen	Emergis, Leger des Heils sociaal pension			7		
Zaanstad	Project Fasehuis W93 Leger des Heils, Spirit en GGD	7	10			25
Zwolle	Leger des Heils Take Off	13	13			23
Totalen		427	497	7	NB	

Tabel 3.1 Aantal plaatsen voor zwerfjongeren in voorzieningen met RIBW-erkenning

Bijlage 4. Twee voorbeelden van voorziening begeleid wonen

Onderstaande twee voorzieningen gaven instellingen en gemeenten op als zijnde vormen van begeleid wonen als eerste opvang.

NB. Dit overzicht bedoeld als voorbeeld, het is beperkt en niet representatief.

Omdat aan gemeenten niet expliciet is gevraagd naar vormen van begeleid wonen, hebben we hier verder geen onderzoek naar gedaan. Wel werd in deze twee gevallen aangegeven dat deze vorm van begeleid wonen geschikt is voor zwerfjongeren vanuit een dakloze situatie.

Centrum gemeente	Naam organisatie	Een tweetal voorbeelden begeleid wonen die als eerste opvang functioneren
Den Haag	Luna	66 woningen met per woning meerdere cliënten
Groningen	Stichting Huis: Het Hoendiephuis	21 plaatsen begeleid wonen

Tabel 4.1. Voorbeelden

Bijlage 5. Aantal feitelijk dakloze zwerfjongeren conform definitie

Bij 11 van de 20 centrumgemeenten die ons gegevens op peildatum aanleverden en bij 13 van de 21 centrumgemeenten die ons gegevens aanleverden over een geheel jaar, ging het om recente en naar onze mening betrouwbare en bruikbare gegevens.

Aantal jongeren tot 23 jaar per gemeente op recente peildatum (eind 2009 of 2010)	Inwoner aantal regio	Feitelijk dakloze jongeren	Aantal feitelijk per 10.000 inwoners
Alkmaar	237.279	83	3,5
Apeldoorn	251.831	39	1,5
Den Bosch	310.221	33	1,1
Deventer	260.624	70	2,7
Doetinchem	272.990	50	1,8
Leeuwarden	646.305	176	2,7
Spijkenisse	300.146	59	2,0
Tilburg	431.217	45	1,0
Utrecht	850.982	86	1,0
Venlo	489.715	190	3,9
Zwolle	531.366	68	1,3
Totaal	4.582.676	899	2,0
Extrapolatie naar landelijk op peildatum	16.574.989	3252	

Tabel 5.1 Aantal feitelijk dakloze jongeren op peildatum geëxtrapoleerd

Aantal jongeren tot 23 jaar per gemeente over geheel jaar (recente opgave 2009 of 2010)	Inwoner aantal regio	Feitelijk dakloze jongeren	Aantal feitelijk per 10.000 inwoners
Almere	387.881	321	8,3
Amsterdam	943.176	336	3,6
Arnhem	410.332	80	1,9
Bergen op Zoom	240.045	124	5,2
Den Haag	754.733	746	9,9
Dordrecht	394.526	110	2,8
Eindhoven	530.439	170	3,2
Enschede	378.457	111	2,9
Groningen	576.668	94	1,6
Heerlen	252.300	146	5,8
Helmond	204.725	21	1,0
Vlaardingen	177.689	23	1,3
Zaanstad	170.343	41	2,4
Totaal	5.421.314	2.323	4,3
extrapolatie naar landelijk op jaarbasis	16.574.989	7102	

Tabel 5.2 Aantal feitelijk dakloze jongeren over geheel jaar geëxtrapoleerd

In bovenstaand overzicht constateren we een grote spreiding in de aantallen per 10.000 inwoners. We maken daarom enkele kanttekeningen bij dit overzicht.

De gemeenten met uitschieters naar boven en naar onder konden we op grond van criteria voor bruikbaarheid en betrouwbaarheid niet uit de totale som elimineren. Oorzaken voor de grote verschillen zijn naar verwachting divers. Steden kunnen verschillen in de wijze waarop geregistreerd wordt en hoeveel aandacht daarvoor is. Ook kunnen gemeenten verschillen in beleid voor de doelgroep en het aantal voorzieningen. Als er meer verblijfsvoorzieningen zijn dan ligt het aantal feitelijk dakloze jongeren mogelijk lager dan gemiddeld, omdat jongeren sneller in een voorziening terecht kunnen. Verder is de vraag opportuun of enkele steden een grotere 'aantrekkingskracht' hebben voor zwerfjongeren.

Totaal feitelijk dakloze jongeren (alle gemeenten - peildatum)

Als we uitgaan van alle 20 centrumgemeenten (versus 11 waar we mee hebben gerekend) die op peildatum het aantal feitelijk dakloze zwerfjongeren hebben opgegeven en dit naar een landelijk niveau extrapoleren dan komt het geëxtrapolerde niveau landelijk op 3.397 feitelijk dakloze zwerfjongeren. Het geëxtrapolerde aantal op basis van alle centrumgemeenten is daarmee bijna 150 hoger.

Totaal feitelijk dakloze jongeren (alle gemeenten - jaarbasis)

Als we uitgaan van alle 21 centrumgemeenten (versus 13 waar we mee hebben gerekend) die op jaarbasis het aantal feitelijk dakloze zwerfjongeren hebben opgegeven en dit naar een landelijk niveau extrapoleren dan komt het geëxtrapolerde niveau landelijk op 6.949 feitelijk dakloze zwerfjongeren. Het geëxtrapolerde aantal op basis van alle centrumgemeenten is ruim 150 lager. Dit kunnen we mogelijk verklaren doordat hierin ook cijfers zitten van meer dan twee jaar oud.